

ПОГОРЕЛОВ А. В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

НАСЛІДКИ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ 2008 РОКУ ДЛЯ УКРАЇНИ

Світова фінансова криза 2008 р. стала знаковою подією, яка мала далекосяжні наслідки для світової економіки, і Україна не стала в цьому питанні винятком. Залежність країни від експорту сировини, ціни на яку різко впали під час кризи, робить аналіз впливу цієї події на Україну особливо важливим.

Зауважимо, що Україна зазнала значного економічного спаду в 2009 році, коли ВВП держави скоротився на 15,9 %, що стало одним з найгірших показників у світі. Цей спад був спричинений низкою факторів, пов'язаних із кризою. Через рецесію в країнах-партнерах значно зменшився попит на такі українські експортні товари, як сталь, хімікати та зерно. Це призвело до падіння цін на експортну продукцію та значного скорочення експортних доходів. Світові ціни на сировину, такі як нафта, газ та метали, різко впали під час кризи, що відразу відбилось на доходах України від експорту сировини, а також на ціни на енергоносії та інші важливі товари. Криза призвела до значного скорочення грошових надходжень з-за кордону, таких як грошові перекази від трудових мігрантів та іноземні інвестиції. Це в свою чергу мало негативний вплив на платоспроможність та фінансову стабільність України. Всі перелічені вище фактори призвели до того, що гривня значно знецінилась. Наслідком чого стало подорожчання імпорту, зростання інфляції та збільшення витрат уряду [2, с. 16].

Зазначимо, що економічні наслідки світової фінансової кризи мали значний вплив на соціальну сферу України. До основних соціальних наслідків кризи можна віднести те, що кількість людей, які живуть за межею бідності,

значно зросла в 2008–2009 рр. Це призвело до погіршення життєвого рівня багатьох українців, а також до зростання соціальної нерівності. Рівень безробіття в Україні в цей час значно зріс та спричинив зниження доходів та зростання соціальної незахищеності багатьох громадян. Почалося скорочення бюджетних витрат на соціальні послуги, що, відповідно, відобразилося на доступності освіти, сфери охорони здоров'я та інших важливих соціальних послуг. Багато українців, стикнувшись з економічними труднощами та втратою робочих місць, виїхали за кордон у пошуках кращого життя. Тоді Україна ще раз після початку 1990-х років відчула «відплив мізків» та масову втрату кваліфікованих кадрів [1].

Слід додати, що світова фінансова криза 2008 р. звичайно відобразилася і на політичному житті України. Економічний спад та соціальні проблеми призвели до значного падіння довіри до уряду. Це ускладнило проведення необхідних реформ та прийняття рішень і мало негативний вплив на загальну політичну стабільність. Незадоволення населення економічною ситуацією та соціальними проблемами спричинило зростання популярності радикальних політичних груп різного спрямування. Це загрожувало дестабілізацією політичної системи та загостренням соціальної напруги. Також криза поглибила розкол між різними політичними силами в Україні. Ускладнився конструктивний діалог та пошук компромісів між різними політичними суб'єктами, що негативно вплинуло на ефективність державного управління.

Економічна залежність від Росії та неспроможність Заходу надати Україні значну фінансову допомогу під час кризи стали однією із причин переосмислення Україною своїх геополітичних пріоритетів. Це стало одним із факторів, що спричинили Революцію Гідності 2013–2014 рр. На тлі економічних проблем та політичної нестабільності активізувалося українське громадянське суспільство. Громадські організації та активісти брали участь у протестах, вимагали реформ та контролювали дії влади. Важливо зазначити, що політичні наслідки кризи 2008 р. в Україні відчуваються й досі. Країна

продовжує стикатися з викликами, пов'язаними з корупцією, неефективністю державного управління, політичною поляризацією та геополітичною напругою.

Слід розібрати не лише те, які наслідки мала криза для України, а й те, як саме уряд намагався боротися з нею та наскільки ефективно в нього це вийшло.

Загалом уряд України вживав низку антикризових заходів, спрямованих на мінімізацію негативного впливу кризи на економіку та соціальну сферу. Одним із ключових інструментів антикризової політики стала фіскальна політика. Серед основних напрямків фіскальної політики України у кризовий час насамперед було стимулювання економічного зростання, коли уряд збільшив бюджетні видатки, знизив податки та збори, а також оптимізація їх адміністрування. Наступним кроком була підтримка соціальної стабільності, а саме збільшення соціальних виплат і пенсій, збереження робочих місць у державному секторі, розширення програм соціальної допомоги. Також уряд намагався знизити бюджетний дефіцит за допомогою оптимізації бюджетних видатків, покращення системи збору податків та залучення зовнішніх запозичень [4, с. 229].

Якщо говорити про результати антикризових фіскальних заходів, то з плюсів можна виокремити часткове пом'якшення негативного впливу кризи на економіку, збереження соціальної стабільності, а також відновлення економічного зростання в 2010 р. У той же час країна зіткнулася і з негативними наслідками, до яких можна віднести значне зростання бюджетного дефіциту, зростання інфляційних очікувань та збільшення залежності від зовнішніх запозичень.

Не менш важливою була й монетарна політика, основними цілями якої були стабілізація курсу гривні, тобто зупинення відпливу капіталу з країни та запобігання гіперінфляції. Також уряд прагнув стимулювати кредитування економіки, тобто підтримати реальний сектор та пом'якшити таким чином наслідки кризи. На меті було й збереження фінансової стабільності банківської системи, а саме запобігання банківським крахам та захист вкладників. Якщо

перерахувати основні інструменти монетарної політики, то ними були: облікова ставка, інтервенції на валютному ринку, рефінансування банків, ломбардні кредити та обов'язкові резерви. Якщо підсумувати, то деякі експерти вважають, що Національному банку України вдалося досягти своїх цілей, інші експерти критикують дії НБУ, зазначаючи, що вони призвели до зростання інфляції, збільшення державного боргу та втрати валютних резервів [3, с. 25–26].

Таким чином, констатуємо, що український уряд вживав низку антикризових заходів, спрямованих на мінімізацію негативного впливу кризи на економіку та соціальну сферу. Ці заходи включали фінансову політику, спрямовану на стимулювання економічного зростання та підтримку соціальної стабільності, а також монетарну політику, спрямовану на стабілізацію курсу гривні та стимулювання кредитування. На нашу думку, антикризові заходи уряду мали певний позитивний вплив на економіку України. Зокрема, вдалося стабілізувати курс гривні, відновити зростання ВВП, знизити рівень безробіття та зберегти соціальну стабільність.

Однак, криза мала й негативні наслідки, які відчужаються досі. До них можна віднести зростання державного боргу, погіршення інвестиційного клімату, зниження рівня життя населення та втрату конкурентоспроможності економіки [5, с. 277].

У цілому, на наш погляд, державна політика подолання наслідків кризи 2008 р. в Україні була комплексною та різноманітною. Завдяки антикризовим заходам уряду, а також допомозі міжнародних фінансових інституцій, вдалося мінімізувати негативний вплив кризи на економіку та соціальну сферу. Проте, криза мала й довгострокові наслідки, які потребують подальших зусиль для їх подолання. Важливо зазначити, що оцінка ефективності антикризових заходів та ролі міжнародних фінансових інституцій у цьому процесі є неоднозначною. Деякі експерти вважають, що уряд міг би зробити більше для подолання кризи, інші ж вказують на те, що без допомоги МВФ та інших міжнародних організацій наслідки кризи могли б бути значно гіршими.

Отже, загалом світова економічна криза 2008 р. стала цінним уроком для України. Її наслідки підкреслили важливість макроекономічної стабільності, диверсифікації економіки та гнучкої монетарної та фіскальної політики. Використання досвіду подолання кризи 2008 р. може допомогти Україні уникнути подібних проблем у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бураковський І., Бетлій О. Вплив світової економічної кризи на українську економіку. Аналітичний звіт. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. URL : http://www.ier.com.ua/files/Projects/Projects_2009/2009_18_Lviv%20Forum/Project%20output/2009_18_ukr.pdf.
2. Геєць В. Каталізатором фінансової кризи в Україні була світова криза, але значна частина передумов має внутрішнє походження. *Вісник Національного банку України*. 2009. № 2. С. 16–18.
3. Кириченко О. А., Белоусова І. А., Кудрицький В. Д. Держава на фінансовому ринку України в умовах подолання глобальної фінансової кризи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 14. С. 25–29.
4. Шавкун В. М. Глобальна фінансово-економічна криза та її вплив на економіку України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 2. Т. 3. С. 228–231.
5. Шайда О. Є., Вітровий Б. В. Вплив світової фінансової кризи на економіку України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.12. С. 274–278.